

text: Šárka Horníčková, DiS., foto: Muzeum města Brna

LETECKÁ VÁLKA - CÍL BRNO

Rok 2014 je kulturními institucemi převážně spojován se 100. výročím od vypuknutí 1. světové války. Zvláště muzea připravila v rámci projektu **Velká válka** na našem území několik vzpomínkových akcí, doprovodných programů a samozřejmě výstav. Ne jinak tomu je i v **Muzeu města Brna**. Avšak pracovníci zmiňovaného muzea neopomenuli zařadit do plánovaných akcí i výstavu, která upozorňuje na osudové momenty v městě Brně spjaté s 2. světovou válkou. V srpnu uplynulo 70 let od devastujících náletů na Brno. První letecký útok se uskutečnil 25. srpna 1944 a odstartoval tak sérii ničivých úderů amerických a ruských letadel, které trvaly až do konce války. Výstava **Letecká válka – cíl Brno** instalovaná v barokní kapli hradu **Špilberk** dokumentuje tyto události a zároveň přibližuje život brněnských občanů v době hrozícího nebezpečí leteckého napadení. Výstava byla symbolicky zahájena v den prvního náletu. Lidé budou mít možnost ji navštívit do 2. listopadu 2014.

Při vstupu do barokní kaple a po úvodním slovu na první tabuli se příchozí dovídají, proč bylo bombardováno právě Brno a jak se město a obyvatelé připravovali na nálety. Návštěvníci jsou připraveni vnímat osudy Brna a jeho obyvatel na sklonku 2. světové války. Skleněné vitríny s exponáty jsou prokládány panely,

na kterých jsou zobrazeny budovy zasažené bombami. Na začátku je návštěvník obeznámen s prevencí protiletecké ochrany, která byla v tehdejší době nejvíce reprezentována organizací **Luftschutz**, neboli jednotkami protiletecké ochrany. Jsou zde k vidění plynové masky, které se staly typickým symbolem válečného ohrožení, dále helmy, letáky a instruktážní materiály. Druhá a třetí vitrina obsahuje originály pum a nábojů. Výstava není pouze statickou ukázkou dobových předmětů. V další části si návštěvník může na vlastní kůži vyzkoušet pobyt v protileteckém krytu během simulovaného útoku. Na výstavě nechybí ani klasické dioráma – zbořeníště domu. Ve zmíněném zbořeníšti se na stěnu promítají unikátní fotografie zasaženého Brna.

Mezi další předměty, které jsou na výstavě k vidění, jmenujme modely letadel, které byly užity při náletech na Brno i při jeho obraně, raketu **Katuša**, či záběr Brna pořízený z amerického bombardéru. Část výstavy se věnuje tzv. aero archeologii. Objevují se zde zbytky letadla a části vojenské techniky nalezené na území Moravy. Součástí je také projekt, který, dle očekávání, zůstane trvale přístupný veřejnosti na internetu.¹ Jedná se o interaktivní mapu, kde jsou vyznačeny jednotlivá zasažená místa

v Brně a v oblasti zvané **Velké Brno**. Údaje o náletu, jako je datum, čas a letectvo doplňují dobové fotografie. Uživatel si také může vybrat mezi čtyřmi druhy map, a to leteckou z roku 1953, současnou, základní s vyznačenými ulicemi a tzv. **Jančovým plánem Brna** z roku 1932. Tuto webovou aplikaci si mohou návštěvníci vyzkoušet přímo na místě prostřednictvím počítače umístěném v závěru výstavy. Prezentace je završena krátkým filmovým záznamem, pořízeným v listopadu 1944 po nejsilnějším bombardování Brna. Jako smutná připomínka se ve výklenku kaple tyčí pomník se jmény asi 300 obětí bombardování. Avšak je uváděno, že během náletů zahynulo na území Brna dvakrát tolik lidí.

Výstava sama o sobě je dobře propracovaná. Větší část exponátů pochází ze soukromých sbírek. Menší měrou jsou zastoupeny předměty z vlastních sbírkových fondů muzea a výpůjčky z **Technického muzea v Brně**. Většinou se jedná o objekty, které pochází z Brna a opravdu nějakým způsobem figurovaly ve válečné etapě města, ať už se jedná o hodinový stroj z hlavního nádraží, či nevybuchlou sovětskou bombu z Kohoutovic.

Jednotný styl, užití šedé barvy, hrubých prken a panelů s velkoformátovými fotografiemi

navozují atmosféru oblasti bezprostředně po útoku. Vstup do protiletdeckého krytu je reálnější díky dobovým směrnícím, pytlům s pískem a zvukovým efektům. Zvláště pak je chvályhodné užití autentického záznamu, na kterém jsou zachyceny sirény, bombardování a následné ohlášení konce leteckého útoku. Je zde možné si vyzkoušet ruční sirénu. Na návštěvníka také působí červené osvětlení a promítání letounů na stropě. Ke kladům také patří tištěné materiály, které jsou doplněny svědectvím přímých účastníků, a tiskoviny protiletdecké ochrany, které si lze odnést domů.

Méně zdařilé je umístění popisek a jejich velikost. U některých exponátů se nacházejí poměrně nízko. Popisky nalepené na skleněných vitrinách splývají s průhledným podkladem. Zvláště pak pro seniory může být čtení těchto informací obtížné. Nešťastné je také umístění projekce fotografií ve zboření. Příchozí mohou nahlédnout pouze otvory z prken a to by mohlo při větším počtu návštěvníků působit kolize. „Letící“ obrysy letadel na stropě kaple umocňují atmosféru, avšak kvůli vysokým stropům může být tento prvek snadno přehlédnutelný.

Téma a obsah výstavy **Letecká válka – cíl Brno** jsou nejen pro místní obyvatele velmi přitažlivé. Lidé se s nimi dokážou ztotožnit, jelikož je jim dané prostředí známé, ba dokonce stále žijí pamětníci, kteří přidávají výstavě na hodnotě tím, že pravidelně kontaktují muzeum a sdělují konkrétní informace o náletech na Brno. Byla založena i speciální emailová adresa,² kam mohou lidé posílat svá sdělení a fotografie. Dalším záměrem je podle Michala Hančáka, spoluautora výstavy, nalákat do prostor barokní kaple mladé lidi a školní skupiny, pro které by návštěva znamenala doplnění školních osnov dějepisu. Muzejní pedagogové Muzea města Brna nabízejí pro takto organizované skupiny doplňující edukační program. Pro zájemce je možné v měsíci říjnu navštívit komentované prohlídky vedené autory výstavy. Další doprovodnou akcí byla přednáška **Hrozba skrytá v zemi**, kde hovořil host Kpt. Ing. Bohuslav Kuda z pyrotechnické služby **Policie ČR** o typech munice užívané během 2. světové války. **Letecká válka – cíl Brno** je i přes menší formální nedostatky (jako je dle mého názoru i krátká doba trvání výstavy) zdařilým projektem, který si určitě zaslouží pozornost především proto, že seznamuje obyvatele s doposud málo známou kapitolou dějin města a hlavně, dává možnost Brňanům se přímo prostřednictvím výstavy podílet na „doplňování paměti“ regionu a tím si vytvořit kladný vztah k moravské metropoli. ■

² <http://www.brno.cz/bombardovani/>

